

Rituál smíření. Konflikt a jeho řešení ve středověku, vyd. Martin NODL – Martin WIHODA, Matice moravská, Brno 2008 (= Edice Země a kultura ve střední Evropě 8)

352 s., ISBN 978-80-86488-48-6

Sborník ze stejnojmenné konference, konané 31. května až 1. června 2007 v Brně, se snaží prozkoumat a představit různé formy řešení konfliktů ve středověké společnosti. Kniha je z drtivé většiny složena z příspěvků medievistů mladší a střední generace. Přestože titul zní „rituál smíření“, jde o něj pouze v malém počtu textů. Mnohem výstižnější je podtitul knihy „konflikt a jeho řešení ve středověku“, jímž se skutečně většina studií zabývá. Míjení názvu konference resp. sborníku s jednotlivými příspěvky přičítáme okouzlení pojmem rituál, jenž se opakovaně objevuje (nejen zde) v různých více i méně srozumitelných kontextech a jehož největší nevýhodou pro historiky je nesdílený význam, který v důsledku spíše mate, než aby se stal nástrojem porozumění minulosti. Konflikt ve společnosti je téma dostatečně obecné a prameny jich historikům nabízejí celou řadu. Záběr textů v referovaném výboru je poměrně široký, a to jak geograficky (od Vikingů až po Uhry, resp. pařížskou univerzitu), tak i časově (od raného středověku po 16. století). Většina textů se soustřeďuje na konflikty a spory odehrávající se v zemích Koruny české ve vrcholném a pozdním středověku. Obecnou tendencí v tomto výboru je (místy až) mikrohistorický přístup k jednotlivým konfliktům a jejich řešení. Převažujícím pojetím rituálu ve středověku, společným většině autorů, je koncept Gerda Althoffa vycházející z představy, že středověcí lidé sdíleli porozumění různým formám mnohovýznamového jednání a vykládali jej jednotně. V tomto ohledu jsou nejlákavější symbolické a veřejné formy smířovacích aktů: kajná procesí bosých mužů a dobrovolná poddání naplňují představu úspěšného a srozumitelného rituálu. Symbolická konání zakončující tyto spory se liší v závislosti na konkrétních podmínkách a účastnících, nicméně základní podoba spočívající ve veřejně demonstrované ochotě přistoupit na smír, společné hostině či účasti na mši, polibku míru nebo přísaze jsou v principu podobné.

Kniha je rozdělena na pět velkých oddílů chronologicky: raný, vrcholný a pozdní středověk, navíc jsou vyděleny konflikty ve specifických prostředích, ve městě a na církevní a univerzitní

půdě. Velká část zkoumaných konfliktů se odehrává uvnitř šlechtické společnosti, mezi šlechtou a měšťany (D. Janiš) nebo panovníkem (S. Bárta, M. Mikuláš). Další zajímavé téma představují formy veřejné komunikace a snaha ovlivnit veřejné mínění, resp. jej získat na svou stranu skrze očernění protivníka před publikem (šlechtou, panovníckým dvorem), jehož názor hrál, především v době nalézání práva, rozhodující úlohu v právním řešení sporů (M. Čapský). Zdrojem konfliktu se ve středověké společnosti stávala rovněž otázka přednosti (R. Novotný). V mnohých z těchto sporů je na místě zdůraznit roli duchovních osob coby mediátorů řešení konfliktů (D. Suchánek).

Začasté mohou konkrétní spory sloužit jako obecně platné příklady pro emancipaci městského stavu (Hlohov, P. Kozák) nebo šlechty (přemyslovské Čechy, Slezsko, Opavsko, P. Bar). Konflikty rovněž provázejí existenci církevních organizací, jednotlivých klášterů (R. Lomičková), stejně tak se objevují neshody v rámci řádů (J. Mitáček). Obvyklým důvodem ke sporu je snaha prosadit své prerogativy (arcibiskup a kancléř na univerzitě, M. Nodl, J. Ševčík; panovník tváří v tvář zemským elitám, D. Malaták). Užitečným studijním materiálem konfliktů a jejich formalizovaného řešení jsou spory uvnitř vládnoucích dynastií, např. Přemyslovců (M. Wihoda) nebo Arpádovců (D. Zupka).

Sborník *Rituál smíření* jako celek lze ocenit pro poměrně sevřené příspěvky pojednávající o podobných, i když časově i prostředím vzdálených případech, jež umožňují mnohé zobecňující závěry o podobách řešení konfliktů ve středověké společnosti. Různé formy řešení sporů měly společný cíl: do budoucna zajistit trvání a platnost uzavřeného smíru.

VÁCLAV ŽŮREK

Odorik z Pordenone: Z Benátek do Pekingu a zpět. Setkávání na cestách starého světa ve 13.–14. století, vyd. Petr SOMMER – Vladimír LIŠČÁK, CMS, Filosofia, Praha 2008 (= Colloquia mediaevalia Pragensia 10)

296 s., ISBN 978-80-7007-274-5

Sborník z konference, jež proběhla 13.–14. listopadu 2006 na Západočeské univerzitě v Plzni, splácí velký dluh, který měla česká historiografie vůči jedné z klíčových postav středověkého cesto-